

SÁMEDIKKI ČOAHKKIN 3/2014

Áigi du golggotmánu 30. beaivve dmu 9

Báiki Solju, Sajos, Anár

		<u>M</u>	<u>E</u>
Mielde/ ~~eret~~	Näkkäljärvi Klemetti	ságajodiheddji	
	Sanila-Aikio Tiina	I várreságajodiheddji	
	Paltto Heikki	II várreságajodiheddji	
	Avaskari Anu	lahttu	
	Guttorm Veikko	”	
	Haltta Tauno	”	
	Heikkuri Pertti	”	
	Hetta Jouko	”	
	Länsman Asko	”	
	Magga Ulla-Maarit	”	
	Magga-Vars Petra	”	
	Morottaja Anna	”	
	Musta Yrjö	”	
	Nuorgam Anne	”	
	Pohjanrinne Arto	”	
	Porsanger Veikko	”	
	Tapiola Ilmari	”	
	Tapiola Nilla ”		
	Valkeapää Nihkolas	”	
	Valle Pentti	”	
	Äärelä Rauni ”		
	Aikio Antti	várrelahttu	
	Näkkäljärvi Janne	”	
	Pekkala Pekka	”	
	Sujala Antti	”	
	Labba Anna-Máret	nuoraidráđi ovddasteaddji	
	Ruotsala Pia	beavdegirjjičálli, má hálddahushoavda	
	Varis Kalle	má láhkačálli	
	Tapiola-Länsman Kaisa	nuoraidčálli	

Sámedikki čeahkin

30.10.2014

siidu 2 (14)

joatkašuvvá...

Aikio Anne-Kirste	tulka
Aikio Leena	”
Morottaja Matti	”
Huovinen Heli	”
Fofonoff Katri	”
Fofonoff Merja	”

Sámedikki čoahkkin 30.10.2014 siidu 3 (14)

1 § Čoahkkima rahpan

2 § Čoahkkima lágalašvuoda ja mearridanválddi gávnaheapmi

3 § Beavdegirjji dárkkisteaddjiid ja jienaidrehkenastiid válljen

SáDi 1 § ČOAHKKIMA RAHPAN
30.10.2014

SáDi 2 § ČOAHKKIMA LÁGALAŠVUOHTA JA MEARRIDANVÁLDI
30.10.2014

Evttohus:

Almmuhus čoahkkima birra lea sáddejuvvon lahtuide ja várrelahtuide 9.10.2014 ja čoahkkinbovdehus-evttohuslistu mildosiigun 20.10.2014.

Čoahkkin gávnnahuvvo lágalažžan ja mearridanválddálažžan.

Mearrádus:

SáDi 3 § BEAVDEGIRJJI DÁRKKISTEADDJIID JA JIENAIDREHKENASTIID VÁLLJEN
30.10.2014

Evttohus:

Válljejuvvojit guokte beavdegirjji dárkkisteaddji, geat doaibmaba dárbbu mielde maddái jienaidrehkenastin.

Mearrádus:

Sámedikki čoahkkin 30.10.2014 siidu 4 (14)
4 § Aitosaš čoahkkináššiid giedahallanortnega dohkkeheapmi

SáDi 4 § **AITOSAŠ ČOAHKKINÁŠŠIID GIEDAHALLANORTNEGA**
30.10.2014 **DOHKKEHEAPMI**

Evttohus:

Dohkkehuvvo áššiid čuovvovaš giedahallanortnet:

- 5 § Ságajodiheaddji geahčastat
- 6 § ILO 169-soahpamuša ratifiseren
- 7 § Eamiálbmogiid máilmmikongreassa loahppaáššegirji
- 8 § Sámedikki bargoortnega 56 § dohkkeheapmi
- 9 § Evttohus sámedikki čoahkkimiid striimemis
- 10 § Eará ovdan boahtti áššit
- 11 § Almmuhanáššit
- 12 § Čoahkkima loahpaheapmi

Mearrádus:

Sámedikki čoahkin 30.10.2014 siidu 5 (14)
5 § Ságajodiheaddji geahčastat

SáDi 5 § SÁGAJODIHEADDJI GEAHČASTAT
30.10.2014

Sámedikki čoahkkin 30.10.2014 siidu 6 (14)

6 § ILO 169-soahpamuša ratifiseren

St 5 § ILO 169-SOAHPAMUŠA RATIFISEREN
20.10.2014

Sámedikki čoahkkin lea dohkkehan čoahkkimisttis 2/2014 cealkámuša ráđđehusa evttohushápmosis ILO 169-soahpamuša ratifiserema várás (**mielddus 1**). Vuoigatvuodaministeria lea válmmaštallan cealkámušoahkkáigeasu ráđđehusa evttohushápmosa birra addojuvvon cealkámušain (**mielddus 2**).

Sámeáššiid ministtarbargojoavku lea fápmudan vuoigatvuodaministara ráđđádallat sámedikkiin ráđđehusa evttohushápmosis. Ministtarbargojoavku gáibidii, ahte ráđđádallamiin galgá leat eana- ja vuovdedoalloministeria ovddastus. Sámediggi lea ráđđádallan Ilo 169-soahpamuša ratifiseremis 24.9. ja 7.10. Vuoigatvuodaministeria oaidnu lea, ahte Suopma ii ratifisere soahpamuša almmá sámedikki dohkkeheami.

Ráđđehusa evttohusa leat divodan ovttas sámedikkiin ja ráđđehusa evttohushápmosa divodit ain sámedikkiin čadahuvvon ráđđádallamiid vuodul. Sámediggi lea ráđđádallamiin evttohan nuppástusaid ráđđehusa evttohushápmosis dievasčoahkkima 2/2012 dohkkehan cealkámuša mielde. Ráđđehusa evttohushápmosis lea maid boarásmuvvan diehtu ja dárbu tehnikkalaš beaivideapmái lánkaásaheami ovdáneami mielde.

Sámeáššiid ministtarbargojoavku lea gáibidan, ahte soahpamuša ratifiserema oktavuodas guđđojuvvo čilgehus, mas Suoma stáhta ja sámediggi almmuhit oktasaš oainnuset artihkkala 14 oasil. Stáhta sáhtta soahpamuššii čatnaseami oktavuodas ovdanbuktit oainnus dahjege addit čilgehusas (declaration) das, mo galgá heivehit dakkár soahpamušmearrádusa, man dat atná eahpečielggasin dahje mii dan mielas lea mánggaláhkai dulkomis. Čilgehusain ii, nuppeláhkai go várrehusain, geahččaluvvo elimineret dahje rievdadit soahpamušmearrádusaid vuoigatvuodalaš váikkuhusaid. Suopma lea addán maid čilgehusaid, main oasis sáhttet leat várrehuslundosaš vuoigatvuodaváikkuhusat. Dábálaččat daid sáhtta govvidit dulkončilgehussan, main meroštallo ovdamearkka dihte, mo soahpamuš Suomas heivehuvvo (Valtiosopimusopas 2012, s.56) . ILO 169-soahpamuššii ii sáhte dahkat várrehusaid. Oktage soahpamuša ratifiseren riika ii leat guođđán čilgehusa dahje almmolaš cealkámuša soahpamuša ratifiserema oktavuodas. Soahpamuššii laktáseaddji čilgehus gáibida riikkabeivviid miehtama (Valtiosopimusopas 2012 s. 59 ja 81). ILO 169-soahpamuša čilgehus laktojuvvošii oassin soahpamuša dohkkehancelkosa.

Soahpamuša ratifiserenáššegirjjiide ja ráđđehusa evttohusa ákkastallamiidda laktinláhkai čilgehusas lea mearkkašupmi soahpamuša našuvnnaš ja riikkaidgaskasaš dulkomii. ILO bargokonfereansa lea fápmudan gávccát konfereanssas jagis 1926 áššedovdikomiteai bissovaš vásttu bearráigeahččat, ahte lahttoriikkat čuvvot daid soahpamušaid geatnegasvuodaid, maida dat leat čatnasan. Komitea doaimaprinsihpan lea iešráđálaččat, bealeheamet ja objektiivvalaččat čielggadit, man viidodagas dilli orru guđege stáhtas vástideamen ILO soahpamušaid eavttuid ja vuoddonjuolggadusa mielde dohkkehuvvon geatnegasvuodaid.

St 5 § joatkašuvvá...

Komitea bargun lea dutkat ILO vuoddonjuolggadusa 22 artihkkala mieldásaš jahkeraporttaid dain doaibmabijuin, madda lahttostáhtat leat álgán, vai ožžot fápmui daid soahpamušaid mearrádusaid, madda dat leat oasálažžan, sihke lahttostáhtaid addin dieđuid dárkkistanbohtosiin. Komitea galgá guorahallat ee. soahpamušaide ja ávžžehusaide guoski dieđuid ja raporttaid sihke stáhtaid almmuhan doaibmabijuid ollašuhttit soahpamuša ulbmiliid. Okta dáid dieđuin, maid galgá guorahallat, livččii lunddolaččat čilgehus, mii laktojuvvo soahpamuša ratifiserenáššegirjiide, erenomážit jos dat livččii maid sámedikki dohkkehan áššegirji.

Mearrideaddji ILO 169-soahpamuša ollašuhttima dáfus lea dat, ahte doaimmain lea stáhta ja eamiálbmoga dohkkeheapmi. ILO 169-soahpamuš vuolgá das, ahte soahpamuša ratifiserema gáibidan nuppástusain mearrideaddji áššit leat eamiálbmoga iežas figgamušat ja oaidnu. Vaikko Suoma čilgehus ii livččege juridihkalaččat čadni várrehus, de jos Suoma sámediggi ja nuortalaččaid giličeahkin čilgehusa dohkkehivčče, das livččii praktihkas maid juridihkalaš mearkkašupmi ja čatnašupmi váikkuhivččii ILO áššedovdikomitea ávžžehusaide..

Sámeáššiid ministtarbargojoavku lea maid mearridan, ahte ILO 169-soahpamuša ratifiserema oktavuodas mearriduvvošii Meahcceráđdehusháhkii váldinláhkai odđa njuolggadusain, mat gusket sámiid vuoigatvuodaid (**mielddus 3**). Njuolggadusat laktojuvvošedje oassin fámus leahkki lága Meahcceráđdehusas. Evttohuuvon njuolggadusat gusket sámiid ruovttuguovllus dáhpáhuvi plánema, sáme kultuvrra heajudangildosa sihke ráđđádallangottiid. Jos Suopma ii soahpamuša ratifisere, Meahcceráđdehusháhkii eai válde máinnašuvvon njuolggadusat sámiid vuoigatvuodain dán riikkabeaibaji áigge.

Vai Suopma sáhtta soahpamuša ratifiseret, galgá ráđdehusa evttohus soahpamuša ratifiserema várás addojuvvot mañimuštá skábmamánus riikkabeivviide. Sámediggi galgá buktit ovdan oainnus soahpamuša ratifiseremii golggotmánu áigge. Soahpamuša ratifiseremis evttohuuvvo mearriduvvot blankeahhtalágain, mainna biddjojuvvojit fápmui konvenšuvvna mearrádusat. Soahpamuš boadášii Suomas fápmui guovttenuppilogi mánotbaji geažes dan beaivvi rájes go Riikkaidgaskasaš bargodoaimmahaga oaivehoavda lea registreren Suoma ratifiserema. Soahpamuša fápmuibidjamis mearriduvvošii sierra ásašusain. Soahpamuš livččii soahpamuša mearrádusaid mielde Suomas fámus uhcimuštá 10 jagi.

Čilgehusas leat duodalaš juridihkalaš váikkuhusat. Sámedikki bargoortnega 4 § (dikki čeahkin) čuoggá 2) mielde dikki čeahkkima bargun lea dohkkehít sámiid gielalaš ja kultuvrralaš iešstivrejupmái guoski njuolggadusevttohusaid, mat dahkkojit dikki beales. Dikki čeahkin galgá gohččojuvvo? sámedikki bargoortnega 56 § vuodul čeahkkái 10 beaivve ovdal čeahkkima. Sámedikki stivra galgá válmmaštallat bargoortnega 6 § čuoggá 2) mielde dikki čeahkkimiid mearrádusaid válmmaštallamis. Sámediggi ráđđádallá čilgehushápmosa birra 23.10.2014. Čeahkkimis hábmejuvvo lohpaláččat čilgehus, man mielde maid ráđdehusa evttohus dárkkálmahtto dárbbu

Sámedikki čoahkkin 30.10.2014 siidu 8 (14)

St 5 § joatkašuvvá...

miel. Evttohus čilgehussan doaimmahuvvo oassin dievasčoahkkima čoahkkináššegirjjiid dalán ráđđádallamiid maŋŋá.

Má. Hálddahushoavdda evttohus (PR):

Stivra evttoha, ahte dievasčoahkkin gieđahallá 23.10.2014 ráđđádallamiid maŋŋá válmmaštuvvi čilgehusa, mii laktojuvvošii oassin ILO 169-soahpamuša ratifiserenáššegirjjiid ja soahpamuša dohkkehancelkosa ja mearrida, dohkkehago čilgehusa.

Mearrádus:

Stivra mearridii evttohusa mielde.

SáDi 6 §
30.10.2014

Stivrra evttohus:

Sámedikki čoahkkin gieđahallá 23.10.2014 ráđđádallamiid maŋŋá válmmaštuvvi čilgehusa (**mielddus 4**), mii laktojuvvošii oassin ILO 169-soahpamuša ratifiserenáššegirjjiid ja soahpamuša dohkkehancelkosa ja mearrida, dohkkehago čilgehusa.

Mearrádus:

Sámedikki čoahkkin 30.10.2014 siidu 9 (14)

7 § Eamiálbmogiid máilmmikongreassa loahppaáššegirji

St 6 § **EAMIÁLBMOGIID MÁILMMIKONGREASSA LOAHPPAÁŠŠEGIRJI**
20.10.2014

Máilmmi eamiálbmogiid konfereansa dollojuvvui New Yorkas 22.-23.9.2014. Konfereansa lágidii ON. Konfereansa oaivilin lei juohkit vásáhusaid eamiálbmogiid vuoigatvuodaid ollašuvvamis ja ON:a eamiálbmotjulgáštusa ollašuttimis. Konfereansa dohkkehii stáhtaid ja eamiálbmogiid ovttas válmmaštallan loahppaáššegirji. Loahppaáššegirjis ON ja stáhtat nannejit čatnašumiset eamiálbmotjulgáštusa ollašuttimii. Loahppaáššegirjis deattuhuvvo maid eamiálbmogiid dihtui vuodđduvvi ovdamiehtama dehálašvuohta. Loahppaáššegirji maid stivre, mo ON:a eamiálbmotjulgáštusa geatnegasvuodaid galgá ollašuttit.

Loahppaáššegirji jorgaluvvo davvisámegillii ja sámediggi lea evttohan áššegirji jorgaleami maid nuortalaš- ja anárašgillii.

Má. Hálddahushoavdda evttohus (PR):

Stivra evttoha dievasčoahkkimii, ahte dat merke eamiálbmogiid máilmmikongreansa loahppaáššegirji diehtun.

Mearrádus:

Stivra mearridii evttohusa mielde.

SáDi 7 §
30.10.2014

Stivrra evttohus:

Sámedikki čoahkkin merke diehtun eamiálbmogiid máilmmikongreansa loahppaáššegirji (**mielddus 5**).

Mearrádus:

Sámedikki čoahkin 30.10.2014 siidu 10 (14)

8 § Sámedikki bargoortnega 56 § nuppástuhttin

St 9 § **SÁMEDIKKI BARGOORTNEGA 56 § NUPPÁSTUHTTIN**
16.9.2014

Sámediggelága ođastus bodeš fápmui jagi 2014 loahpas dahje 2015 álggus. Lága sirdašuvvanáiggit sáhttet dagahit dan, ahte válgalogahallama dievasmahttima vuigengáibádusgiedahallan dáhpáhuvvá hui jođánis áigetávvalis. Ođđa lága mielde vuigengáibádusat válgalogahallama dievasmahttimis bargošii sámedikki čoahkkimii (26 §). Sámedikki stivrra bargun lea batgoortnega 6 § mielde vástidit dikki čoahkkima válmmaštallamis.

Válgalogahallama ja vuigengáibádusmeannudeapmi sáhttet gáibidit stivrra ja dievasčoahkkima badjelmearálaš čoahkkimiid ja čoahkkimiid johtilit čoahkkái gohččuma. Vuigengáibádusaid galgá giedahallat daid luonddu dihtii hui jođánit, vai ohcciid vuogatvuodadorvu ii riskerejuvvo. Lea vejolaš, ahte sámedikki jagi 2015 vuosttas čoahkin giedahalašivčče jo vuigengáibádusaid, man dihtii nuppástusa bargootnegii galgá bargat jo jagi 2014 bealde.

Dán dihtii lea dárbu nuppástuhttit sámedikki bargoortnega 56 § nu, ahte dálá 10 beaivve sajis čoahkkima evttohuslisttá galggašii sáddet dikkilahtuide mañimustá 7 beaivve ovdal čoahkkima. Nuppástus ii eretváldde dan vejolašvuoda, ahte čoahkinbovdehusaid ja evttohuslisttáid ii sáhtášii sáddet dán ovdalut.

Sámediggelága ođastus gáibida sámedikki bargoortnega ođasmahttima nu, ahte ođđa bargoortnet livččii fámus ovdal go válggain 2015 válljejuvvon sámediggi álggaha doaimmas. Dán oktavuodas sáhttit árvvoštallat ođđasis, leago bargoortnega 56 § paragrafa áigetávvaliid dárbu nuppástuhttit viidásabbot.

Má. Hálldahushoavdda mearrádusevttohus:

Stivrra evttoha dievasčoahkkimii, ahte dat dohkkeha sámedikki bargoortnega 56 § nuppástuhttima ja ahte nuppástus boahká fápmui 1.1.2015.

Mearrádus:

Stivra mearridii evttohusa mielde.

Sámedikki čoahkkin 30.10.2014 **siidu 11 (14)**

SáDi 8 § **Stivrra evttohus:**
30.10.2014

Sámedikki čoahkkin dohkkeha sámedikki bargoortnega 56 §
nuppástuhttima (**mielddus 6**) ja ahte nuppástus boahdá fápmui 1.1.2015.

Mearrádus:

Sámedikki čoaħkin 30.10.2014 siidu 12 (14)

9 § Evttohus sámedikki čoaħkkimiid striimemis

St 12 § **EVTTOHUS SÁMEDIKKI ČOAĤKKIMIID STRIIMEMIS**
16.9.2014

Nuoraidráđđi lea gieđahallan ášši čoaħkimisttis 29.3.2014. Nuoraidráđđi átná dehalazžan Sámedikki čoaħkkimiid striimema, vai eandalii sámenuoraide livččii álkit čuovvut čoaħkkimiid ja sámpolitiikka. Dát lasihivčče sámenuoraide čuvvgodeami sámpolitiikka ektui sihke beroštumi ja árvvusátnima Sámedikki doaimmaid vuostá. Vaikko sámedikki čoaħkkimat leatge dál jo buohkaide rahpasat, lea čoaħkinbáikkiide boahhtin guhkes gaskkaid geažil váttis.

Bálvalanovttadaga fáladat sámedikki čoaħkkima striimemis lea **mielddusin 7**.

Nuoraidčálli evttohus (KTL):

Stivra evttoha dievasčoaħkkimii, ahte dat mearrida sámedikki čoaħkkimiid striimemis.

Mearrádus:

Stivra evttoha dievasčoaħkkimii, ahte dat mearrida sámedikki čoaħkkimiid live-striimemis. Dakkár čoaħkkimat, main leat eai- almmolaš áššit, eai live- striimejuvvo.

SáDi 9 §
30.10.2014

Stivrra evttohus:

Sámedikki čoaħkin mearrida sámedikki čoaħkkimiid live-striimemis. Dakkár čoaħkkimat, main leat eai- almmolaš áššit, eai live- striimejuvvo.

Mearrádus:

Sámedikki čeahkin 30.10.2014 siidu 13 (14)

- 10 § Eará ovdan boahtti áššit
11 § Almmuhanáššit
12 § Čeahkkima loahpaheapmi

SáDi 10 § EARÁ OVDAN BOAHTTI ÁŠŠIT
30.10.2014

SáDi 11 § ALMMUHANÁŠŠIT
30.10.2014

SáDi 12 § ČOAHKKIMA LOAHPAHEAPMI
30.10.2014

